

наведи телефон

Лүимә СЭрипос

19.10.2023
№ 20 (1302)

www.khanty-yasang.ru

Основана 11 февраля 1989 года

E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru

А. Алгадыева вӑрум хури

Ты хурит Хулюмсунт пӑвыл учитель нӑ Т.А. Головина лов классыт ханищтахтын няврамыг ӗт йис ӧлупса урыл ханищтап вӑрмалъ вӑрыгламаныл порат пӧслувес. Тав урӑтыл 4-5 лӧпсыгт ловиньтӑн.

Ты номерт ловиньтӑн:	Мӑхум сӑвнуп олныл ойтуңкв патавет ▶ 2	Тӑнут вӑрнӑ ос уйхул ӧщнӑ хӧтпат янытлавӑсыт ▶ 3	Мӑнъщи лӑтңыл хаснӑ нӑквет ▶ 8-9
Сӑв тӑл школат рупиты ▶ 11	Оматӑ Ас я вӑтат самын патыс ▶ 13	Нӑтнӑ ханты ӑргыт ӑлалъ вос суйтӑгыт ▶ 15	Тӑлинӑ пилыт такви янмалты ▶ 16

Няврамыт ханищтан хөтпәт җт хөнтхатыглас

Ханищтан хөтпәт кәсың тәл мәнь таквс 5 хөталәт янытлавет. Округ кұщай нә Наталья Комарова мән өлнә мав янытыл рүпитан учитель-хөтпәт җт ты кастыл хөнтхатыглас.

Ханты-Мансийск үс Технолого-педагогический колледжин ос школан ялантан няврамыт тув өс вөвыглавёсыт. **Наталья Комарова** мәхумн лавыс:

– Мән округувт 17 сөтыра 242 учитель-хөтпәт 237 сөтыра 886 әгиррищит ос пыгрищит җт рүпитәгыт. Нявраманув тән җмащакв ханищтыяныл, сымың хөтпаг яныгмаңкве нётыяныл.

Төват щёмьяң тәгыл та хөнтхатыглапн җталасыт.

Сургут үст өлнә Фесун-Тимофеевыт щёмья пуссын школат рүпитәгыт. Тән рүпитан тәланыл пуссын акван ке ловиньтаңкве – 470 тәл җмты. Ты щёмьят яныгмам няврамыт школа әстланёныл юи-пәлт учителиг пуссын ханищтахтәгыт.

Фесун-Тимофеевыт лавсыт, школат тәнанылн рүпитаңкве сака мұсты, кәсың әги, пыг әруптаңкве, торгамтаңкве, хұнтлаңкве әри, төнт тән

учитель-хөтпәт янытлаңкве тах патәгыт.

Няврамыт җт хумус рүпитаңкве ань әри, Нижневартоск ос мөт ұсытт рүпитан хөтпәт тот өс китыглавёсыт. **Наталья Комарова** лавыс:

– Няврамыт ханищтан хөтпәныл вос янытләгыт, сәвнув мәньлат хөтпәт школат рүпитаңкве вос кәсәщәгыт, ань сәвсыр сәккөныт ос програмат өлзәгыт. Ос кәсың тәлныл сәлум олнаныл нөх-нөтавет. Ань «Образование» нампа яныг программа-нәпак щирыл лильпи школат, колледжит ұнттавет. Ханищтан колыт сәвсыр ищхйпың утыл җттавет. Тамле ут

хосыт няврамытын ханищтахтуңкве ань сака пұмыщ.

Кұщай нә лавме щирыл, сәвнув няврамыт учителиг рүпитаңкве ань вос кәсәщасыт, округ янытыл тамле 44 классыт вәрвёсыт, таи җмас, ань сәв әгит, пыгыт тув хасхатасыт.

Хөнтхатыглап «Большая учительская неделя» нампа тәла щирыл вәрыглавес, төнт сәт хөтал сыс округув янытыл сәвсыр ханищтапыт, суссылтапыт щәпитәлвёсыт. Ты рүпата «Год педагога и наставника» хосытвәраве.

Людмила ТЕТКИНА

Мәхум сәвнув олныл ойтуңкв патавет

Ты җтпос котиль хөталәт округ думат рүпитан депутат-хөтпәт акван-атыглавёсыт. Тән бюджет урыл хансыглым сәккөн мөт щирыл хассаныл, арыг 67 млрд сәвит солкөви ләкква-уртсаныл.

Олн ловиньтан округ департамент-колт кұщаиг рүпитан нә Вера Дюдина титыглавес, манрыг мән округ бюджетув сәвнув олныл майвес, тасәвит олн-капай хотыл вуйвес.

Тав ювле лавыс, ань ты юи-өвыл җтпосыт сыс нефтяной компаният, мөт сәвсыр предприятият, рүпитан хөтпәт та минам тәлыт сыс сәлум олнаныл мәгыс нәлок-олн ойтсыт. Таимәгыс ты олныт округ бюджетн ты тётвёсыт.

Ос сәлым олныт пуссын тыт ат хультуптавет, туп 20% сәвит хультуптаве, мөт 80% сәвит олн-

капай федеральный бюджетн минзгыт. Тувыл тот мөт регионьт халт та уртавет.

Округувт 67 млрд солкөви ты щирыл ань холтавет:

– 14 млрд солкөви – Сургут үс ляпат йильпи унсах вәрнә мәгыс;

– 8,9 млрд солкөви – өлнә колыт ұнттын мәгыс, савалап няврамыт колыл җвтнә ос лөль колытт (фенольныйт), пёс колытт өлнә мәхум колыл минә мәгыс ты олныт холтавет;

– 3 млрд солкөви – мәнь

няврамыт өщнә щәнитәщит мәгыс ос мөт сәвсыр социальный пособиат мәгыс ты олныт холтавет;

– 500 млн солкөви – хөнтлын мәхум щёмьянылн нётнә мәгыс;

– 1 млрд солкөви – рүпитан мәхум сәлнә олнаныл нөх-нөтнә мәгыс.

Акв депутат хум Алексей Савинцев ты олныт ләкква-уртнә вәрмәль җт сака ат кәсәщас, тав тох лавыс – ләпкат тәнүт җвтнә порат ань сака сәв олн холтәв, няврамыт маснут сака тыныңыг җмтсыт, сәв няврам өщнә щёмьятн өс акваг нётуңкв әри.

Ос та сыс матрыг Тюменский область мир-

колн кәсың тәл тасәвит олн округ мирколныл та тәставе. Овлзт 36,5 млрд солкөви тув тётаве, тувыл ос ювле туп 11,5 млрд җхты. Ты манрыг тох вәраве, мән өлнә мавт олн ат төвылхаты ос тув тай акваг та тётаве.

СВО мәт хөнтлын хумыт мәгыс Ханты-Мансийск үст «Югорский долина» нампа санаторий-кол ань йильпи щирыл ұнттаве ос җмащакв щәпиттаве, тән тот пусмалтаңкв патавет. Тув ань өс сәв олн миве – 1,3 млрд солкөви. Депутатыт лавсыт, хөнтлын мәхум щёмьянылн ос тәнанылн акваг нётнә мәгыс янас сәккөн хансуңкв әри.

Валентина ХОЗУМОВА

Мәг, насати, сәвсырыг җлы

Ринат ос Альбина Ишмухамметовыг

Ханты-Мансийск үст мәнь таквс Этпос Җвыл үщлахтын хҗталанҗт «Югра-Экспо» колт «Фермерская ярмарка выходного дня» нампа сыре-сыр тәннутыг тыналан нак җлыс.

Тыналахтын нак мә-хум тәнки тәннут вәрнә ос үйхул җщнә ялпың хҗталаныл кастыл вәрыглавес. Тув ань сәв мәныл 56 фермер-хҗтпат җхталасыт ос та сыс тәннутаныл 4 млн арыгкем солкҗви сәвитыг тыналасыт.

Тәннут вәрнә ос үйхул җщнә хҗтпат рӯпатаныл җмашак вәрнәнйыл мәгыс ань округ кӯщай вәңын хум **Сергей Черняев** тәнаныл янытластә ос тҗваныл пӯмашипа ләтңың нәпакыл мӯйлуптасанә. «Агроника» нампа колт рӯпитан ос щаквитныл тәннут вәрнә нә Татьяна Шерстяных «Заслуженный работник сельского хозяйства ХМАО – Югры» мәглын тагатан пҗсыл майвес.

Тувыл ты мәхум олт сәлнә тәланыл җмшак вәрнәнйыл мәгыс «В кооперации» нампа ханищтапыл вәрыглавәсыт. Ань ты тәлат мәкыг вәнә хум

Анатолий Коротаев ты вәрмалит урыл потыртас.

Мәхум җвләт хоты мәт маныр рӯпатан вуйхатуңкве ос хумус эрнәг таве элаль тотуңкве, таи тәра-паттысыт. Кәсың мәт, сәвсыр үст ос пәвилт, аквты вәрнә рӯпата акв хурипаг ат җлы. Тот тәра вәңкве эри, тәннутаныл манах мәхумн ос хҗт акваг җвтүңкве патавет.

Та җвтнә мәхум тән җлнә үсанылт манос пәвланылт җләгыт ман әти. Ос тәннутаныл кәсың порат мҗт мән тотнә мәгыс кӯстырыг яласан җмас ләңх җлы ман әти. Тамле вәрмалит кооператив вәрнә порат тәра-паттуңкве эрәгыт, тҗнт тәлат кӯпнитнуге минәгыт тах.

Тәннут вәрнә ос үйхул җщнә хҗтпат «Югра-Экспо» колт хӯрум хҗтал рӯпитасыт, та сыс тув 5 сҗтыракем хҗтпат җвтхатуңкве җхталасыт. Ань тәннут тыналан хҗтпат

Ярослав Сайферт

тәланыл җвылтыт мән китыгласанүв, тән потра-ныл элаль ловиньтән.

Ринат ос Альбина Ишмухамметовыг Сургут үсныл тыг җхталасыг, тән «Башкирские пасеки» ләпка җньщәг, мәг ос мәгың тәннут тыналәг. Альбина тох ләвыс:

– Мән мҗлты тәлт Сургут үст «Башкирские пасеки» нампа ләпка пӯссумән. Ань Башкирия мәт нила хурип мәг вәрәгыт, тыи липовый, гречишный, цветочный ос донниковый, мән җйкамәнтыл Сургут үст җлнә ләпкат тыналыян-мән. Ханты-Мансийскан ань китынтыг җхтысмән, мҗлал «Лукошко» колт мәг тыналасмән.

Мән җмас пумың мә җньщәв, тот мәварпанув җньщиянүв, тән җлнә колс-совытныл мәг эрнә щирыл атаве. Мәг ләпкан тотнә элы-пәлт хӯрум мәт уральтавет. Җвләт мәнки уральтан колувт сунсаве, тувыл мҗт госкачества колыгн кәтавет. Тувыл ущ мән ләпкавн тотаве. Ань ГОСТ щирыл сәвсыр мәгыт пуссын атыңыт, ос хумус намтувәсыт, тән уральтанәнйыл юи-пәлт мәкыг 70 процентыгтәнки намытыл та эрнә мәгыг ловиньтахтәгыт. Таимәгыс мән мәхумн ты тәннутанув пилтәл тыналыянүв.

Тыт ань мҗт мәныл җлнә хҗтпат мәгың тәннут җс тыналәгыт, тыи нәматлҗль әтим. Мән мәнки халувт, вәим, касуңкве вәрмәв ос кәсыңҗәмт тәннутанув мәнки нас үргалыянүв ос җмшакв щәпитыянүв.

Ярмаркан мәг ос мҗт тәннутыг тыналаңкве мәньлат пыг **Ярослав Сайферт** Нижнетавдинский район Паченка пәвилныл җхталас. Тав тох потыртас:

– Мән колтәглувтыл «Натуральные сладости» намаим ләпка вәрсүв, тот мәг ос пәквсамыт, пилыт тув тәлыгтым атың утыт вәрәв ос тыналәв. Омагум-әтягум хосат тәгыл мәварпыт җньщәг ос мәг атәг. Тыт ань ты тәннутанув суссылтыянүв, ос мҗт хҗтпанывл матыр ханищтәв. Тувыл сәв мәхумн җс вос вәвәв.

Ищхйпың ут хосыт тыналаңкве җс вәрмәв. Кәсың хҗтпа пасанттамле атың утыт вос җньщци. Мән пӯрщит җс янмалтәв. Нәвиль ос пӯрыщ вҗй туп пәвилт вәнә хҗтпатын тыналәв.

Ты ярмаркан җхта-лам фермерыт урыл мҗт газетат җс хансәв тах.

Тамара МЕРОВА

И.А. Каск ос А.В. Новыхов

О.А. Мурашин

И.В. Когончин

Танки рупатаныл урыл потыртасыт

Мән округт сосса махум 94 общинаныл реестр-нэпакн хансым блэгыт, тән халаныл туп төват ёмашакв рүпитэгыт, оln сэлэгыт. Тананылн хумус нётункве рёви, та урыл күщаит ос сосса махум потыртаңкве акван-атхатыгласыт.

Тән сүкыр этпос 27 хөталэт «Коренные народы. Окружающая среда. Нефть. Закон» нампа яныг сапрәнин Югорск үсн вöвыглавёсыт.

Сенатор-хум Александр Новыхов тот пунктотыс. Тав лавыс, мөлты талныл мән таквс этпосныл Россият сосса мирыт общинаныл урыл олнэ сакконын лильпи латың хасвес.

Ань элумхөлас туп акв общинат күщаиг паттуңкве вёрмаве, хоты рүтанэ ос мансавит пöх хөтпат тав ётэ рүпитаңкве вёрмёгыт, ты нэпакт ос ёмашакв хасвес.

Ос тән танки вәрүм тэнутаныл, пормасаныл элаль тыналаңкве, ялпың хөталыт, касылыт щёпитаңкве, кол үнттуңкве ос сав мөт рүпата вәрим оln сэлүңкве вёрмёгыт. Ты элы-пәлт ты

саккон щырыл, тананылн туп хул алыщлым, сәлы үрим, вбраим оln сэлүңкве рёвыс.

Александр Новыхов сапрәнит лавыс:

– «Устойчивое развитие коренных малочисленных народов Севера» нампа нэпакн общинат нётмылыл вәрнэ магсыл лильпи ләтңыт хансуңкве ань ос эри. Ты коныпал тот рүпитан хөтпат касың тәл акван-атыглаңкве ос ханищтапыл вәрыглаңкве эрёгыт. Ань Россият акваг сав лильпи сакконыт хансавет, ты урыл вәңкве ос эри.

«Югра лылыёп» нампа общественный организация күщай нэ **Людмила Алфёрова** сапрәнит китыглахтас:

– Общинат махум оln сэлэгыт манос пёс йис вәрмалит элаль тотэгыт? Ты вәрмаль урыл мәнәвн ёмашакв номсахтуңкве

эри, ос туп ты юи-пәлт савсыр нётмылыт урыл нэпакын хансуңкв. Күщаит акваг лавыглэгыт, сосса общинат оln ат сэлэгыт. Тувыл үйхул өщнэ ос савсыр тэнут тэпкант янмалтан предприятият ос акваг олныл тәставет. Тамле нётмил тәл ёмашакв рүпитаңкве ос тах ат вёрмынувыт. Ам номсэгум, общинат рүпитан сосса махум пёс йис вәрмалянув элаль тотыяныл, тыймагсыл акваг ёмашакв вос нётавет.

Природный ресурс департаменты рүпитан хум **Евгений Лавров** лавыс:

– Сосса махум программа щырыл общинат олныл ос тәставет. Тән пёс йис мät олнэ щёмьят хольт савсыр техника ёвтуңкве, колыт, пәртколыт, сөмьяхыт үнттуңкве олныл нётавет.

2018-2022 тәлыт сьс 8 общинат пуссын акваёт 6 млн солкөвил ойтвёсыт. Хул алыщлым рүпитан 11 общинат аквты пора сьс 7 млн 456 сөтыра солкөвил майвёсыт. Ты коныпал тән грант-олныл касыл щырыл уртавет. 2018-2022 тәлыт сьс 16

общинат нөх-патсыт, тән пуссын акваёт 56 млн солкөви висыт.

Юи-өвыл тәлыт тән пәртыт сылнут, квадроцикл, найив сартнут ёвтэгыт ке, 50% олнаныл ювле мивет ос найпос, вит ос рёг магсыл ойтнэ 50% савит олнаныл ювле ойтает.

Ты юи-пәлт Уполномоченныйг олнэ нэ Наталья Стребкова лавыс, нётмил вәрнэ программа щырыл, өвлэт пәртыт сылнут ёвтуңкве эри, туп ётыл ущ компенсация-олныл ювле ойтает. Тән сав оln ат сэлэгыт, тының пормасыт ёвтуңкве оln хотыл выгыт?

Наталья Васильевна лавыс, ань ты нётмил вәрнэ нэпакн латың хансуңкве эри, тының пормас ёвтнэ ос мөт нётмил магсыл олныл тәра вос мивет.

Община күщаит сапрәнин вöвыглавёсыт, хумус элаль тән нётункве эрёгыт, манхурип эрнэ сакконыт пирмайтаңкве – пуссын тот китыглавёсыт.

Людмила ТЕТКИНА

www.khanty-yasang.ru

Толмащлан вәрмалын ханищтавёсыт

Потрыт толмащлан хөтпат

Ханты-Мансийскат сүкыр Этпост акван-атхатыглам нэпак хаснэ финно-угор мэхум ос потрыт толмащлан хөтпат тәнки рүпатаныл өвылтыт потыртасыт. Тән савсыр тэланыл әрталәлнэ юи-пәлт матыр йильпииг вәруңкве номылматсыт.

Кит хөтал сус тән нила секция щирыл ләккватхатыгләлсыт ос кәсың мāt янас вәрмаланыл өвылтыт потрамасыт. Акв секцият потрыт толмащлан хөтпат хөнтхатыгласыт ос тән рүпитан колнаканыл «Мастерство перевода: опыт и перспективы» намаим өлыс.

Та колнакт А.М. Горький намба литература институтт рүпитан доцент нэ **Вера Пантелеева** пуңкотыс. Тав ләвыс:

– Мән колнакувт акван-атхатыглам мэхум пуссын вёщкатыг рүпитасыт, потрыт ос стихыт толмащлан хөтпан тәнки вәнэ наканыл суссылтасыт ос матыр-әти тэланыл хүлтыглым аквёт ханищтахтасыт. Тән ань акван-нётхатым савсыр потрыт ос стихыт толмащлаңкве ләвхатсыт.

Мән ань финно-угор

мэхум хансум потраныл ос стиханыл толмащлан вәрмал өвылтыт 11 докладыт хүнтлысүв, хүрум хөтпат ищхыпың ут хосыт мән ётув потыртасыт. Мэхум потраныл пуссын пүмщиг өлсыт.

Акв докладыт мән ат вәнэ хаштәл накыт оснпаттысанүв. Тыи Сургутский университеты рүпитан хум Дмитрий Солопий финно-угор мэхум щәнэ ләтңаныл сәв мирытн вәнэ мәгыс ищхыпың ут хосыт мәнлат агит-пыгыт пүмщалан ёнгыт щёпитэгыт.

Та ёнгыт пёс йис хөныт, пёс мэхум наманыл венгрыт, финныт ос эстонцыт ләтңаныл хансым өлсыт, ань ханты ләтңыл тув өс хасвёсыт.

Секциявт рүпитан төва хөтпат тамле тэлан ат кәсащасыт, воритотуңкве патсыт. Тувыл мощ ном-

сахтым тох ләвсыт, ань ищхыпың пора квәлта-паптым юи-пәлт хоталь вәрхатэв, таңхёв ман әти – щәнэ ләтңув элаль тотнэ мәгыс ос мәнлат хөтпат пүмщалан мәгыс тамле ищхыпың ёнгыт тах та щёпитавет.

Кит хөтал сус удмурт, эрзя, мокша, саран, ханты ләтңыл толмащлан вәрмалит өвылтыт докладыт хүнтлысүв. Марийка нэ Раиса Сунгурова «Твои первые 100 слов на моём родном языке» щёпт өщнэ нэпак суссылтас ос ты проектэ өвылтыт потыртас.

Тав Сургут үс миркол хөтпатн субсидия-олныл тәстувес ос ты нэпак таратас. Тавён сәв мāt өлнэ финно-угрыт щәнэ ләтңыл словарь хансуңкве нётсыт. Мәнщи ләтңыт тув Светлана Динисламова атыс.

Мәнщи ләтңувтыл толмащлан тэлат

Мәнщи мэхум пёс йис потраныл руц ләтңыт толмащлан урыл Вадим Орлов потыртас. Тав педагогика наука доктор нам өнщи. Ханты-Мансийскат тав Юван Шесталов щёпитам проектэ ёт аквёт рүпитасыг.

Венгр учёныиг Антал Регули ос Бернат Мункачи 19 нотт мәнщитныл акван-атым пёс потраныл, мөйтаныл руц ләтңын 2010 тәлт тән толмащлаңкве ос нэпакыг таратанкве патсыт.

Вадим Борисович ләвыс, ты тэланыл вәрнэныл порат сәв хөтпатн нётвёсыт. Тән элы-пәланыл пёс мәнщи потрыт руц ләтңын өвлэт Е.И. Ромбандеева толмащла-

санэ. Тох тав «эпический» пёс потрыт хансум нэпак таратас. Тән тавёныл ханищтахтым та рүпатаныл аквтыхолът вәруңкве вуйхатсыт.

Толмащлан вәрмал – сака тәрвит рүпата, кос хоты ләтңыл вуим потрыт, мөйтыт пуссын шар эрнэг ос мәкыг нәнки щәнэ ләтңыл толмащлаңкве ат вәрмилын. Тувыл пёс порат өлум накыт та йис щәнэ ләтңыл мөт щирыл хүлтавет, ань өлнэ мәнлат хөтпатн төва накыт янытәт ат торгамтахтэгыт. Таимәгыс потрыт ман стихыт толмащлан порат кит-хүрум хөтпат аквторыг тамле рүпата вос вәрнувыт.

Сәв хөтпат өс аквтох номсэгыт. Та секцият ам мәнщи поэт-хум Андрей Тарханов «Природы чудное мгновение» намба стихың нэпаке урыл потыртасыт.

Ты нэпак няврамыт мәгыс тән Антонина Тарханова экватэнтыл 2016 тәлт таратастән. Ос өлмөнт таи вәруңкве тахсыг, та нэпакн хансым стихыт мәнщи ос ханты ләтңыл востолмащланувет.

Ам төва стиханэ толмащласанум кос, тувыл төва руц ләтңыт мән щәнэ ләтңувтыл нэмхотмус ләвуңкв, мән стихохсат мәщтырыг ләвнэ холът акв ләтңыл ке лягалаңкве, тонт тән ат торгамтахтэгыт. Ань мәнщи ләтың вәнэ хөтпат акван-нётхатым ке толмащляныл, ёмас өлнүв.

Тамара МЕРОВА

Сәлыңколт яныгмас ос лёккарыг ёмтыс

Саранпавыл нэ Екатерина Павловна Рокина ёт ам няврамыт ущёлахтын «Мәнь Ускве» мәт хөнтхатыгласум, тав тув лёккарыг рүпитаңкве ёхталас, рүпататэ ос блупсатэ урыл потыртасмён.

Екатерина Павловна тох потыртас:

– Мән атяв омадэ, ты мән щәщәквав, ёрн нэ ёлыс, тав наме Ирина Зиновьевна Мохтэ, опав саран хум, наме Павел Николаевич Рокин ёлыс. Тэн Коми ССР мәт сәлың щёмят яныгмасыг, тән колтагланыл сәлыяныл ёт нёрт ос тунрат яласасыт.

Опагув-щәщәквагув Колва павылт акван-минасыг, тот ялпыңколт акван-вёньщтавесыг. Та порат тамле вәрмал вәрыглавес. Щәщәквам 17 тәлэ ёлыс, опам 18 тәлэ, тән акван-ёлмыгтасыг ос лов няврам оныщигласыг.

Атям щар мәниг ёлыс, тав ул нилах-атах тәлэ төвлыс, тонт омадэ атимыг ёмтыс. Атям наме Павел Павлович, тав яныг ёмтёт саран нэ тотыс, омав наме Агния Александровна Филиппова ёлыс.

Пёс порат саран мәт сәлыт патыглаңкве патсыт, матырмад агм тув ёхтыс, таимәгсыл опагув-щәщәквагув нёр тапалныл тыгле мәньщи нёрыт нупыл вәнтлысыг, төва нявраманэн тыт округув самын патсыг, тән сәлыңколныл нәлув Кимкъясүй павылн ёхталәлсыг. Ам атям Кимкъясүйт самын патыс.

Атям омав Хәльүсныл нэг тотыстэ. Тав Хәльүсныл ёлыс. Тән акван-минасыг, нёрт яласасыг ос аквёт аквхуйплов няврам оныщигласыг. Овыл агирищтетэн мәнь порат атимыг ёмтыс, мән лов няврам – хөт пыг ос

нила аги пуссын акван-нётхатым яныгмасу в ос тыт Саранпавылт ань олэв.

Акв увщиюв туп мөт хөн мәт Германият 23 тәл ёлы, тав мән тәлув кәсэ холы ос яныгмам пәвлән кәсың тәл ёхталы. Мән акван-атхатэв, пуссын щәгтэв ос аквосытыл халуvt нётхатэв.

Омагув-аत्याгув акваг нёрт яласасыг, сәлыңколт рүпитасыг. Омав сартын хотталы щалтыс, тавён 46 тәл туп ёлыс. Атяв тав юи-пәлэт туп тәл арыгтем ёлыс, сәлыт нявлалым щёпритэт анытыл хөйвес, та пәсыл пуңк агмыл аквосытыл савалас ос атимыг та ёмтыс. Мән иң мәниг хульсүв, титыт увщиювн янмалтавесу в. Яныг увщиюв та порат такви щёмяңыг, няврамыңыг ёмтыс.

– Омагын-аत्याгын хоты колт рүпитасыг?

– Ам номилум, хунь иң мәниг ёлсум, тонт ман ёвыл пиркатат яласасу в, тот пиркатирыг Прокопий Валеу ёлыс. Ам хунь ат манос хөт тәлум ёлыс, тонт атяв лов пиркатат пиркатирыг паттувес ос тот холаме муст рүпитас.

– Тот хоты щёмят рүпитасыт? Мәньщит манос сараныт ёлсыт?

– Тот мәньщит ос сараныт пуссын аквёт рүпитасыт. Ам Вынгилевыт номиянум, Агафья Алексеевна ос Василий Николаевич Вьюткиныг номиягум, тән тонт иң мәньлат хөтпаг ёлсыг, ам

А.Ларионова вәрүм хури

Е.П. Рокина юнтум сөвтэ суссылты

омам Агафья Алексеевна ёт руманэг ёлсыг, омам яныггнув ёлыс кос ос тән халэнт нётхатсыг, матыртаи пуссын аквёт вәрсыг.

– Сәлыңколт ёлмын порат халынт хоты ләтңыл потыртасын?

– Мән халуvt мәньщи ос саран ләтңыл потыртасу в, руц ләтңыл няврамыт ат хәссыт, оманув-атянув, яныгхөтпанув мәньщи ос саран ләтңыл ёмщакв потыртасыт. Ам яныг увщим, каңкум мәньщи ләтңыл алам сака ёмщакв торгамтэг ос потыртэг.

– Наң хумус номсэгын, сәлыңколт ёлум мәхум та порат манрыг тит ләтңыл потыртаңкве вёрмысыт?

– Ам номсэгум, ты тән халанылт ёмщакв ёлсыт, ос мөт мир янытласаныл. Пёс йис вәрмалит вәсаныл ос тащирыл элал вәрсыт. Мән мәнь порат хунь сәлыңколт ёлсу в, тонт мән руц ләтың ат вәсу в, ат потыртасу в. Школан ханищтахтуңкве хунь тотавёв, тонт нулевой классыт руц ләтңыл потыртаңкве ханищтавесу в, тувыл уц элал

ловиньтаңкве, хансуңкве ханищтахтасу в. Тох пуссын сәлыңколныл тотым няврамыт ханищтавесыт.

– Екатерина Павловна, школа асламын юи-пәлт хоталы ханищтахтуңкве минасын?

– Ёвлэт ам Свердловск үсн минасум, тот экзаменыт ёмщакв хассум, вуйвёсум ос ханищтахтуңкве та патсум. Тот ёлуңкве ат вёрмысум, үс сака яныг капай, ам мәнь павылныл ёлсум, ам кастылум тот ёлуңкве сака тәрвитың ёлыс.

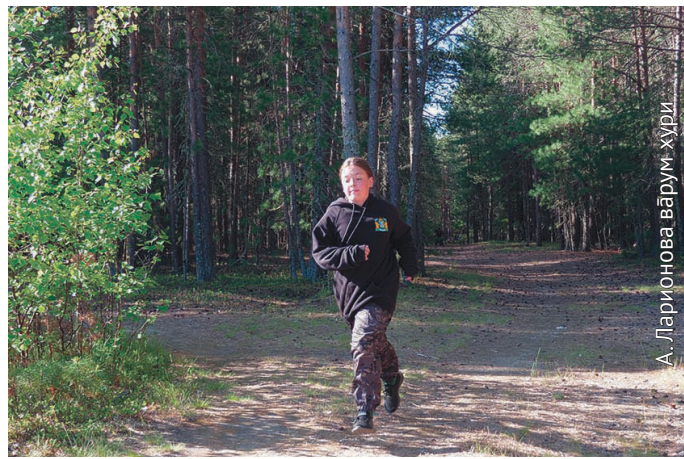
Тонт тәл охса ханищтахтасум, нэпаканум висанум ос юв та минасум. Күщаянумн ат кос тәртвёсум, ам ёмщакв ханищтахтасум. Юв ёхтысум, пәвлувт «Оленёнок» няврамыт колт рүпитасум, туи нэпаканум Ханты-Мансийский медицинский училищан тетсанум. Тув вуйвёсум ос мәнь лёккарыг тот ханищтахтасум.

– Училище асламын юи-пәлт рүпитаңкве хоталы тетвёсын манос наңти хоталы кәсашасын, тув минасын?

– Мән тонт ләкква мән

А. Ларионова вәрүм хури

А. Ларионова вәрүм хури

Е.П. Рокина сән йонты

Аня агитэ «Мәнъ Ысквет» хайты

тётвесүв. Ам Октябрьский район Андра павыл пўльницан рўпитаңкве тётвесум. Тот ам өвлэт нэ хөтпат отделеният рўпитасум, капельница, уколыл вәрсанум.

Мәнъ лёккар ат төвылхатас, ўщлахтын хөтал тәл рўпитасүв, төва хөталт налымантем капельница вәрыгласум. Тох рўпитаңкве ам молях ханьщувласум. Ты халт травматология ос хирургия отделеният рўпитасүв, хоты мāt хөтпа ат төвылхаты, тув та тётавөв.

Тувыл ам өс элалъ анестезиологыг ханищтахтуңкве тётыглавөсум. Тох ам элумхөлас операциял вәрнэ порат рўпи-

тасум, сака агмың хөтпат пусмалтасүв, хөтпа пусмалтан рўпата ам сака эруптылум. Ам нила классыт ханищтахтамум порат төнт номсуңкве патсум, лёккарыг тах рўпитаңкве патэгум.

Андрa павылт ам 13 тәл рўпитасум, тот пыгагум самын патсыг, тох өмтыс, мөн ойкамөнтыл титтыг-минасамөн, ам Саранпавылн ювле өхтысум. Анатолий пыгум вāt нупыл нөлолов тәлэ, тав «Роснефть» мāt мāvөй нөх-вуим рўпиты. Дима мәнъ пыгум нāйпос вәрнэ мāt рўпиты, тав Ханты-Мансийск ўст колледжит ханищтахтас, ань ос юил ялым Казан-

ский госуниверситетт ханищтахты.

– Наң Саранпавылн өхтумын порат хөт рўпитаңкве патсын?

– Ам өвлэт тәл охсатем мәнъ няврамыт колт рўпитасум, тувыл пўльницат мәнъ лёккар рўпитан мā ликмыс, ам тув минасум, тот мāхум уколыл вәрим, нюлмияныл пөрим тит тәл рўпитасум.

Тувыл ам рентгенлаборантыг ханищтахтуңкве тётвөсум, та юипәлт хўрумхуйплов тәл тот рўпитасум, тувыл аквосытыл агмыл хартуңкве патсум. Та рўпатам сака кос эруптаслум ос тох өмтыс, пөхын та минасум.

Ань школа ўргалым рўпитэгум, ты рўпатам өс эруптылум, няврамыт өт рўпитаңкве татем өмас өлнэтэ, сунсэгум, хумус тән яныгмөгыт. Тыг өхтумумт мөт хум вәрсум, Аня агим ань аквхуйплов тәлэ, тав әнумн «Мәнъ Ысквен» ялнэ урыл потыртас. Ты тув Любовь Павловна әнум акв сме нан лёккарыг рўпитаңкве вөвыстэ, ам тәра кәсашасум. Тыт няврамыт халт рўпитаңкве сака өмас.

Аням мөлты өвыл щөс тыг өхталас, ань кәсың туи тыг вөвхаты. Ләви, тыт тасәвит рума агерищ

хөнтыс, аквөт матыраәти вәрөгыт, өнгасэгыт, савсыр номтың мāхмытын ханищтавет. Тыг өхталаме юи-пәлт сәрьөрыг өмтыс.

Юн ам тавө сака матыр вәруңкве ат ләвилум, тыг өхталаме пәсыл ань такви татем кәркамыг өмтыс, әнумн колсори рўпата вәруңкве нөты, ләвуңкве ат эри, такви кәсалы маныр вәруңкве эри.

Тыт Любовь Павловнан сака өмщакв ханищтавет, мәннүв няврамыт сунсэгыт, яныг агит ос пыгыт нупыл хумус тән рўпитэгыт, өлнэ мәныл хотщөпитэгыт, тән тув сунсым тәнти өлнэ мәныл сыстамыг өньщияныл. Кәтыл щаквщүңкве ханищтахтэгыт, пөслэгыт, мәнъщи ләтың ханищтэгыт. Тыг рўпитаңкве мәнлат нэт ос хумыт вивет, тән няврамыт өт рўпитаңкве сака өмщакв хәсэгыт.

Тыт сөвт амтинәмн юнтсум, хунь әстласлум, шар няврам хольт хот-щәгтсум, насати, сәсныл сөвт юнтуңкве та вөрмысум. Няврамыт пусмалтан халт щаквщүңкве ўнтылматыг ләлсум.

Лөккар-нэ пыгрищ алпитэ уральтытэ, исум ман әти

Галина КОНДИНА

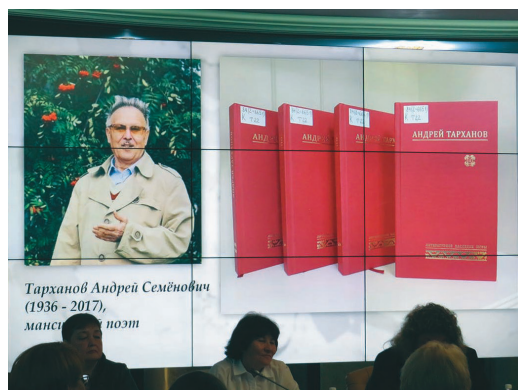
Мәньщи ләтңыл хаснә нәквет

Ювле хультум
Этпост Ханты-
Мансийск үст нәпак
хаснә финно-угор мәхум
акван-атхатыгласыт. Нә
ос хум хөтпат Россия
янытыл сәв мәныл
өлсыт, төват мөт хөн
мәныл ёхталасыт. Хүрум
хөтал аквьёт ёхнә мир
халт стихыт хаснә ос
нйврамыт хаництан
мәньщи нәт өлсыт. Тән
ётаныл потрамасум,
китыгласанум, хотыл
өлэгыт. Нән ань элалы
мәньщи нәт потраныл
ловиньтән.

Мәнти ләтңув сымыт өлы

Мария Тихоновна
Двинянинова мәньщи
ләтңыл стихыт хансы, тав
тох потыртас:

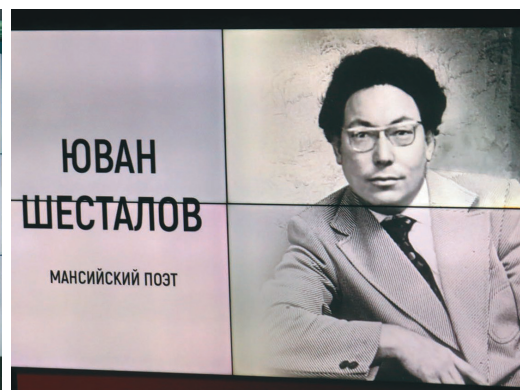
– Тамле конференцият
ам өвыл щёс өлэгу,м,
пұмыщ. Сәв мәныл ёхтум
мәхум потыртэгыт,хотьют
хумус хансы. Ам мәньщи
ләтңыл стихыт 1990-ыт
тәлыт порат хансуңкве
патсум. Элнаң ань юн
өлтөмт, пұмыщ матыр
кәсалэгу,м, татем ёмас,
сымын эрнә хурипа,
мәньщи ләтңыл ёл-хан-
сумтылум. Тувыл эргыт

эргилум, ань хүнтлэгу,м,
мәхум хумус эргёгыт, та
щирыл. Хотты хөтпа ёмас
вәрыс, та урыл хансэгу,м.
Тувыл мәнь мир хунь ань
уляң вит нупыл сунсуң-
кве патсыт, хансэгу,м,
ат рөви сәв аюңкв. Тән
аёгыт, тувыл төва витыт
порсы наскәссыг, та урыл
хансэгу,м. Та йис мәньщи
мәхум ләтңувтыл ловинь-
таңкве хәссыт.

– Мария Тихоновна, наң
янас нәпак тәратәлсын?

– Ати, хунь потрыт хан-
суңкве патсум, Евдокия
Ивановна Ромбандеева
төнт вөвитэ, ану,мн ләви,
мәньщи газетавт ам наң
хансум стиханын акван-
атсанум, эри нәпак вәруң-
кве. Ам китыглахтэгу,м,
нәпак хумус вәраве? Ләви,
ам тах хөнтэгу,м. Тувыл
хөтпав әтимыг ёмтыс.

Ам амти өс газетат
акван-атыгласанум, ном-
сэгу,м, хунь хал ёмты,
нәпак вәрөгум. 2014 тәлт
колум хотталы тотвес. Тот
маныр атыгласум, пуссын
хотталы тотвёсыт, ань кә-
тыт нәматыр ат өньщёгу,м.

– Наң мәньщи колтә-
гыт яныгмасын, омагы-
әтягы хотыл өлсыг?

– Ам Няшчамвөль пә-
вылт яныгпөль этпос 5
хөталт 1951 тәлт самын
патсум. Щәнягу,м-әщәгу,м
мәньщи,м, руц ләтңыл өс
ёмщакв потыртасыг. Омам
Агафья Тимофеевна, такви
өпарищ наме Остерова,
Потрасуй пәвылныл өлыс.
Ащум Тихон Иванович
Номин. Тән 1947 тәлт порат
акван-минасыг. Щёмьят
мән ат нйврам өлсүв –
хүрум әги ос кит пыгрищ,
ам котиль әги.

Школат өвлэт Хулим-
сүнт пәвылт ханицта-
туңкве өвылтахтасум.
Тувыл төнт та йис нйврам
мощца, ам хунь хүрум
класс нупыл патсум, мән
пуссын Няшчамвөль пә-
вылн тотвесүв. Тот 8 класс
әстласум, ётыл Хәльүсн
минасум, 10 класс әстла-
сум. Тувыл Ялуторовскат
лөккарыг хаництахтасум.

Төва мәньщи стиханум
руц ләтңыг толмашлы-
яну,м. Төвөрт хотты мät
ловиньтаңкве вөваvem,
таимәгыс молях руц
ләтңыг толмашлапилум.
Эргыт өс аквтох, мәньщи
эргыт эргилум, ос тувыл
руц ләтңыг толмашлылум.
Эрыг манос стих хунь
мәньщи ләтңыл эргилум
ос потыртылум, щарсымыт
өлы. Руц ләтңыл тай мөт
мирыт мәгыс хансэгу,м.

Е. Кугина ос Л. Анямова

А. Федий ос Г. Ларионова

Т. Бахтиярова

Е. Кугина, Л. Анямова, Г. Кондина ос Л. Мерова

Мәньщи ләтңыл хансуңкве Эри

Татьяна Прокопьевна Бахтиярова Свердловский область Ивдельский район Кимыңшупа напма мәньщи пәвылт самын патыс. Ханты-Мансийск үст блнэ Ас-угорский институт научный сотрудник рүпиты, ты конь-палмәньщи ләтңыл стихыт хансы. Ты тэлатэ урыл акв-кит ләтың ләвыс:

– Потрыт нъяврамыт мәгыс акваг хансэгум. Кәсың нэпакн сәвсыр хурит вәрэгум, тох әгиришитн-пыгришитн сунсыглаңкве, ловиньтаңкве пұмыш. Тамле нэпакыт Ас-угорский институт тэланэ ширыл тәратэгум. Потрыт мәньщи ләтңыл хансыяну, тувыл руц ләтңыг толмашлыяну. Янас нэпак ань уц вәрэгум, мәнь нэпакришит тай өлэгыт.

– Хунь хансэгын, хоты ләтың наң сымын ляпат олы?

– Ам өвлэт матыр стихотворение ты хансэгум, төвөрт мәньщи ләтңыл тэлы, төвөрт ос руц ширыл тэлэгыт. Хумус пуңкум номылматы, та ширыл та хансэгум. Ам акваг таңхегум мәньщи ләтңыл хансуңкв, мәнти ләтңув, вәим, сымыт олы. Ань мәньлат элумхобласытныл мörсың хотыют хансы, таимәгыс акваг номсэ-

гум, эри мәньщи ләтңыл хансуңкве.

Мән хумиментыл халмент руц ләтңыл потырымән, тав ханты, ам мәньщи, ләтңанамән акваг ат хобегыт. Руц ширыл акваг потырымән, тән та әгимән туп руц ләтың вәгтэ. Әгимән ат тәлэ, мәнки халумент тай мәньщи ләтңыл ләвилум: «Масхатэн, нөх-лөлен, тыг йиен...» тамле ләтңыт.

С. Динисламова, М. Двинянинова, Г. Ларионова, Т. Бахтиярова ос А. Васильева

Това стиханум эргыг вәрияну

*Түйт, түйт, вуйкан түйт
Хотыл нәглын кәминьт түйт,
Алпыл квәлапасум,
кональ аңкватасум,
Мәтем татем яңк, яңк
Мәтем татем посың,
посың ...*

Ты нәтнэ стих Саранпәвилныл әхталам мәньщи нә Галина Николаевна Ларионова хансыстэ. Тав

ос щәнь ләтңыл сәв тәл хансы. Ты хөнтхатыглапын Ханты-Мансийск үст блнэ государственный библиотека Югры кол пәлыл вөввес. Галина Николаевна ләвыс:

– Ам стиханум өвлэт руц ләтңыл хассанум. Ань, улпыл, яныгпәлагнув емтсум, амти ләтңумтыл хансэгум. Мөлхөтал акв колнакт стихыт ловиньтасүв, эксперт нә Татьяна Владимировна Юргенсон әнумн пөхан вөвыстэ, ләвыс: «*Наң мәньщи ләтңыл хансэгын, ам наң творчестван вәглум, ловиньтылум. Мәньщи ләтңыл хансум утанын сака емасыт, наңти ләтңынтыл хансэн.*»

Ос ань әнумн емас редактор ос толмашлан хөтпа кинсуңкве эри. Ам хосаттагыл таңхегум нэпак тәртуңкве, амти утанум пуссын тув хаснуванум.

сүв, Дума депутатын Т.С. Гоголеван нәтыглавесүв, тав мәнавн оln майлас. Төнт стиханув пуссын руц ләтңыл хассанүв. Етылнуве, 2013 тәлт, ам мәньщи ләтңыл хансуңкве патсум. Това стиханум эргыг вәрияну. Мән мәньщи группа оньщөв «*Эргын сым*», тот эргиянүв.

Ләтңув нъяврамыт щәгтым ханищтаве

Евдокия Ивановна Кугина Кульпасныл әхталас, школат нъяврамыт мәньщи ләтңыл ханищтыяна. Нә ос мощ потыртас:

– Тыг мән интернатт воспитателиг рүпитан мәньлат әги Лиана Владимировна Анямова әт әхтысамән. Хурум хөтал сыс сәв эрнэ потыр хунтамласмән. Овыл хөтал библиотека Югры колт поэтыт ос писателит потраныл хунтлысамән. Тувыл сәвсыр колнакыт мәхум акваг-атхатыгласыт, стихыт хаснэ ос нэпакыт тәратан тәла урыл потрамасыт.

Кульпас пәвил школат ам нъяврамыт мәньщи ләтңыл потыртаңкве ханищтыяну. Ты тәл 1-9 классыт әт рүпитэгум. Мәньщи нъяврамыт конь-пал руц ос мөт нъяврамыт ләтңув ханищтәгыт, урокын щәгтым әхтыгпәлэгыт. Матәмас кәсашәгыт ләтңув ханищтаңкве, пәс олупсав пұмшалыяныл, мөйтыт ловиньтәгыт, амщит ханьщәгыт.

Ты ятил мәньщи әгитнәквет ләтңув элалә тотнәныл мәгыс мән номтанув емасыт. Тананылн сәв емас, сымың ләтың ләвөв. Пус кәт, пус ләгыл, Төрүм әт, Отыр әт вос өлэгыт!

Светлана
РОМБАНДЕЕВА

Сосса мир олупса янытлаңкве няврамыт ханищтыянэ

Ты тал «Ханищтан хөтпат ос матыр-ати хултыглан вәрмалъ суссылтан махум» рущ лавнэ щирыл «Год педагога и наставника» талыг намаим олы.

Янытлан нэпакыл мүйлуптавэсыт

Ты йист ул кос маныр эри, пуссын интернет тара хөнтункв рөви. Хумыс мән павлың нявраманув ханищтавет, ам номсэгум, нэмхотты школат тамле ханищтап атим. Таимәгыс ам Хулюмсүнт павылт олнэ няврамыт ханищтан нэ урыл хансуңкв таңхөгум. Тав наме **Татьяна Андреевна Головина**, ань мән потрумән ловинь-тэлбін:

– Татьяна Андреевна, наңки урынтыл мощ потыртэн, хөт самын патсын, яныгмасын?

– Ам Хальэуст самын патсум ос яныгмасум. Ащум Андрей Алексеевич Головин лёккарыг рүпитас, тав Саранпавыл ёрныл олыс. Мән порат ам акваг пөльница кол пөхыт ёнгим хайтыгтасум, тот рүпитам махум пуссын вәсанум. Таимәгыс ам ос лёккарыг ханищтахтуңкв тахсум.

Анёквам ханты нэ олыс, тав наме Марфа Семеновна Ользина, тав ану ворт вәнтаталастэ, ма-вит урыл, уйхулыт урыл савсыр мөйтыт потыртәлас.

1980 талт округ палыл Хабаровский государственный педагогический институт химия ос биология ханищтан хөтпаг ханищтахтуңкв кетвэсум. Тот ханищтахтамум

Ханищтан нявраманыл эт

сыс акваг матыр-ати хас-сум, савсыр конференциятын ялантасум, Приморский крайн экспедициян ялсум, тот яныгман лүптат ханищтасанум.

Институт асламум юипалт Ягрим павылт кит тал вечерний школат рүпитасум, тувыл тыг Хулюмсүнт павылн вәнтласум, ос ань ты хөтал мус тыт ты рүпитэгум, тыт олнэм налыман нупыл сәт талыг ёмтыс. Школат рүпитэгум, химия ос биология урокыт ханищтэгум. Та коны-пал мән няврамыт эт савсыр кихсатнэ рүпата вәрөв, тыт олнэ ма, вит, вөр, махум урыл савсыр рүпата хансэв. Ану мн ты рүпата сака мусты.

Хунь ам овыл щес тыг ёхтысум, 4 классыт ханищтахтын няврамыт ану мн майвэсыт, классный руководительг тән палтаныл тўштувэсум. Овыл классыт

ханищтам нэныл Альбина Ксенофонтовна Таратова олыс, тав тананыл вөр нупыл сунсуңкв ос танки олнэ маныл ўргалым оньшуңкв ханищтасанэ.

Ўшлахтын хөталыт алпыл няврамыт ам палтум та ёхтыгпөгыт, ану мн нөх-квалтапияныл: «Татьяна Андреевна, ўрищит магыс тэнут щёпитаңкв эри». Хөт маныр атуңкв, щёпитаңкв – ам ат вәглум! Тән лавөгыт: «Ялэв, мән вәглув, хөт маныр олы, мән суссылтылүв!» Та минэв ўрищит тэнутыл паргалтаңкв.

Түяг ёмтыс – ос няврамыт ёхтыгпасыт: «Татьяна Андреевна, йив ўнттуңкв эри». Хөт маныр йив хөнтункв: пащарйив ман лямийив? Тән лавөгыт: «Мән вәглув», – ос та вәнтавем, хөт маныр олы, яныгми – суссылтавем.

Пащарйив ман халь-

пыгрищ я нупыл олнэ сып вәтат хилэв, тувыл школа пөхын ўнттыянүв. Ань ос хумыс та овыл ханищтам нявраманумн ханищтавэсум, ань ханищтахтын няврамыт эт аквтох ўрищит тыттуңкв ялантэв, йив ўнттэв, савсыр экскурсия вәрөв.

Овыл научный проект ам Света Москвина, Света Куприянова, Антон Хидиров эт вәрыгласум. Света Москвина лёккарыг ханищтахтуңкв минуңкв таңхыс, таимәгыс мән тав этэ манхурип пум, лүпта, нир, вөр мән павлувт яныгми – ханищтасмән. Хоты пум, нир манарыл хөйхаты, манарыл пусумлахтуңкв рөви. Антон эт тыт олнэ тэлы ўрищит ханищтасмән, ты урыл хансум потрумән научный конференциян кётыгласлумән.

Ань ты тал ам внеурочный ханищтапыл майвэсум, «Культурное наследие народов Югры» рущ щирыл лававе. Тыт мән павлув урыл ос соссаң махум олнэ вәрмалъ урыл потыртэв. Хумыс сәпта сагаве, хумыс хул сылувыт сакквалгыг квәректаңкв рөвөгыт – суссылтэгум. Йис потрыт, мөйтыт ос тыт ханищтэв. Ань йис няврамыт пёс олум вәрмалит ат вәгыт,

ты хосытыл мощ сакати матыр вәңкв патэгыт.

– Ам вәглум, наң матыр ханищтахтын экспедиция вәрыглэҗын? Ты урыл мощ потыртән.

– Ты экспедиция ам мāk эрнэ вәрмалюм, ты мāгыс ам номтум сака ёрыңыщ олы. Няврамыт ос сака кāсащэҗыт тамле ханищтапың экспедициян ялантаңкв. Тыт няврамыт матыр кāтыл вәруңкв ханищтахтэҗыт. Мāн пōхувт маныр олы, тāн пуссын вāҗыт.

Тамле ханищтап вәрмалы вәрыгләлнэв онтолов тāлыг ёмтыс. Шар овыл щёс тамле экспедиция «Ам оlnэ мām» 2015 тал порат 6 классыт ханищтахтын няврамыт ёт вәрыгласлүв: āгит-пыгыт пуссын акван-атсанүв, мāныщи пāvылн тотсанүв, Адиныт дача колн акв этн хүлуңкв вōвхатсүв ос кит хōтал тот няврамыт ёт рүпитасүв.

Та порат нилахуйпулув няврам ёт китхуйпулув ханищтан хōтпа, акв студент, акв школа-искусств рүпитан хōтпа ос яныгпāлаг патум хүрум пāvлың хōтпа рүпитасыт.

Ос акв экспедиция «Югра древняя, много-

вековая» овыл щёс 10 классыт ханищтахтын няврамыт ёт 2017 тал порат вәрыгласүв. Тыт мāн йис олупса ос пёс олум вәрмалит ханищтэв. Тувыл пāvлың музей мāгыс атыглым пормасыт нōх-вуйлыянүв, няврамытн суссылтыянүв.

Хумыс хүлл сагаве, хумыс рāкт āхвтас вāраве, хумыс йив нялы вāраве, манхурип тәнут соссаң мāхум тэсыт, манарыл ёнгысыт, хумыс олсыт, маныр вāсыт, манхурип мōйт мōйтсыт – пуссын ты урыл тыт суссылтавет, потыртавет, ханищтавет.

Мōлты ханищтахтын тал сыс 14 сāvсыр ханищтап вәрмалы мāн школавт вәрыгласүв.

Потрум оигпан мāгыс ам таңхёгум лāvуңкв – няврамыт ханищтан хōтпаг рүпитаңкв тārвитаңкос ос пүмаш.

Татьяна Андреевна потре мāгыс, няврамыт ханищтанэтэ мāгыс пүмашипа лāтың лāvёгум. Кāсың ханищтан уроке няврамыт мāгыс ос таквинатән ос пүмашиг вос олы!

Анна АЛГАДЬЕВА

Н.К. Маслова ос Т.А. Головина

Сāv тал школат рүпиты

Л.Н. Карпенко няврамыт ёт

Лариса Николаевна Карпенко, такви опарищ наме Хозумова, «Почётный работник образования ХМАО-Югры» яныг намыл майвес.

Мāныщи нэ Октябрьский район Лүй Нярихумит пāvыл школат 30 арыгкем тал няврамыт мāныщи лātңыл потыртаңкве ханищтыянэ.

Ты пора сыс лāтың ханищтан сāvсыр пособие-нэпакыт хансыс. Кārкамыг рүпитым, сāv янытлан, эсҗын нэпакыл майвес. Ань тав «Почётный работник воспитания и просвещения Российской Федерации» яныг нам ос оныщи.

Лариса Николаевна няврамыт ханищтан хōтпат халт вәрыглым касылыт вāтихал нōхпатыглас. 2023 талт «Оберегаемое слово предков» нампa касылт овыл места вис. Тōнт округув янытыл сāvсыр школат няврамыт мāныщи, ханты ос ёрн лātңыл ханищтан хōтпат халанылт кассыт. Лариса Николаевна «Педагогические инновации» нампa номинацият янытлавес.

2014 талт мāныщи нэ Юван Николаевич Шесталов намыл намаим премиял майвес. Ты премия ос касыл щирыл миве.

Лариса Николаевна мāныщи газетав ёт аква рүпиты, мāн редакцияв вәрыглан касылн ханищтан нявраманэ хансум потраныл, кāтыл пōслум хурияныл, кина-охсаныл кётыглыянэ. Тамле касылыт нявраманэ овыл места ос вāтихал выҗыт.

Мāн, мāныщи газетат рүпитан мāхум, Лариса Николаевна яныг намыл маим кастыл янытлылүв. Аквты щирыл кārкамыг элалыт вос рүпиты, школан ялантаң āгиришит, пыҗришит щāнь лātңын пүмщалым вос ханищтыянэ. Вārнэ рүпататэ тавён туп щāгт вос тоты. Нāй-Отыранэн акваг вос үргалаве.

Людмила ТЕТКИНА

Ялпың-нёл-павылт өлнэ колтәгыл

Лихачёв Экваг-ойкаг

Мәньши Экваг-ойкаг Римма Васильевна ос Михаил Иванович Лихачёвыг Хальүс район Шайтанкат (Ялпың-нёл-павылт) өлэг. Ты тәл тән сас 70 тәлаген төвлыс.

Римма Васильевна, такви бпарищ наме Сюмина, сүкыр этпос 19 щислат самын патыс, Михаил Иванович яңк нәтнэ этпос 20 хөталэт намхөталэ өлыс. Римма Васильевна щәмьятэ ос блупсатэ урыл таи потыртас:

– Мән ойкамөнтыл акв классыт ханищтахтысамән. Ам Новинский (Лильпи) павылныл өлэгүм, Мишам Неремово (Пукшамт-павыл) – самын патум пәвлэ. Новинский павылныл мир хосат ләкква-миныгласыт, туп пәс колыт хулытсыт. Ань тот пәс кол әтим, вөраян манос хул алышлан хөтпат яласым павыл нөх-пәламтасаныл, ань нирын, пумын щар лап-яныгмавес.

Нила класс мус ам Шайтанка павылт школан ялантасум, атыт классыт Восыңтүр павылн ханищтахтуңкве кәтвөсум. Төнт Мишам өт бөвил щәс кәсалахтысамән. Ётыл

потыртас, төнт әнум туп кәсаластэ, тәра сымын та патсум.

Школа әстласмән, ам элаль Салехард үсн минасум, Миша Ханты-Мансийск үст нәиңхәпыл яласан хөтпаг ханищтахтас, тувыл армиян тотвөс. Ам культпросветучилищат театральный отделеният хурум тәл ханищтахтасум. Тувыл Приуральский район Аксарка павылн рүпитаңкве кәтвөсум. Мишам армия юи-пәлт ам палтум өхтыс. Салехард үст пүри вәрсумән. Ойкам нәиңхәпыл яласас, ам клубт рүпитасум. Аксарка павылт акв тәл өлсумән.

Мишам тот өлуңкве ат тахмаяс, ювле яныгмам мәмән воратаңкве патыс. Әнумн тай рүпитаңкве тот мұстыс, өлнэ колыл миңкве кусыглавесмән. Тувыл вөссыг маныр вәруңкве, ювле та минасамән. Хальүст ат тәл өлсумән. Тувыл Мишам рүпататэ щирыл Шайтанка павылн кәтвөс,

мән щәмьян тәгыл тыг та вәнтласүв. Ам клубт рүпитасум, ойкам аквта щирыл нәиңхәпыл яласас. Рүпататэ пәлыл өлнэ колыл майлавесүв, тот сәв тәл өлсүв. Туп 2003 тәлт лильпи колн вәнтласүв.

Лүймә комитет пәлныл өлнэ колыл үнттувөсүв. Аквта тәлыт ам пенсиян минасум. Мишам 2008 тәл пәсныл пенсия-олн выг. Тав сәв тәл нәиңхәпыл яласас, тувыл зверопромхозыт хул алышлан, вөраян хөтпаг рүпитас, ты организация пәлныл пөхын минас. Ойкам «Ветеран труда» намыл майвес, ам тай тамле нәпак ат бөныщөгүм.

кол рүпитаңкве туп бөвил-тахтас, ань колледжиг ләваве. Ты тәл ханищтан кол 30 тәлэ төвлыс, та порат әстлан хөтпат акван-атыглавөсыт, яныт-лавөсыт. Әгим ты кастыл Ягримн өс вөвыглавес, тув ялыс. Әгимән Хальүст өлы, нәврам үргалан колт рүпиты. Тав өс акв әги бөныщи. Ань Марина әгитэ хум вәрыс, ойкатэнтыл Перегребный (Кев-авт-нёл) павылт өлэг ос акв әги янмалтәг, наме Варя. Мән палтумән өхталәлэгыт, мәнәмән ат өрувлыяныл.

Мән яныгмамув порат Шайтанка павылт мир сәв өлыс. Тувыл мәхманүв пуссын хотталы

Лихачёвыт мәньши колтәгыл пөслым өлы

Ам рүпитан тәланум – 32 тәл, Мишам – 40 тәл.

Мән акв әги янмалтасамән, наме Анна. Әгимән ос нила класс Шайтанкат ханищтахтас, тувыл атыт классын Восыңтүрн кәтыслүв, тувыл тот интернат нәйн ёсвес. Нәвраманув Ягрим интернатн тотвөсыт, ётыл Светлый павыл интернатн кәтвөсыт. Аня школа тот әстлас, тот өс интернат өлыс. Школа әстламе юи-пәлт Ягрим павылт юнсхатнэ нэг ханищтахтас. Төнт Ягримт лицей-

миныгласыт, ань тай мир щар мощща, яныгпәла хөтпат туп хулытсыт. Мән тай тыт өлуңкве ханьщувласмән, хотталы мөт мән вәнтлаңкве щар ат кәсашимән.

Мән, редакцият рүпитан мәхум, Римма Васильевна ос Михаил Иванович 70 тәлагән төвлум кастыл янытлыягүв. Пустәгыл сәв тәл элаль вөс өлэг. Сәв сөт, сәв щунь.

Людмила ТЕТКИНА

Оматэ Ас я ватат самын патыс

И.С. Слинкин

Востыхой нампа община Ханты-Мансийский районт ӧлы, Ягурьях павыл ляпат. Тот нила хӧтпа аквьёт рӱпитӕгыт, кӱщай – Иван Слинкин, тавӧн аще, каңке ос сасге акваг нӧтӕгыт.

Иван сака кӧркамыг ӧлы, хӱл алыщлан ос вӧраян коньпал тав «Югра лылыӧп» округ организацият кӱщай вӧнын хӧтпаг пӧриавес. Тав ӧтӧ потыртамумӧн порат тох лӧвыс, Иван атятӧ Сергей Федорович Слинкин руц хум. 1991 тӧлт фермерыг рӱпитӧн кв патыс, тӧн сӧв мис, лув, пӧля ӧщсыт.

Тувыл тӧн 2008 тӧлт нӧпаканыл акваг-атсаныл, ӧрнӧ щирыл щӧпитасаныл, община вӧрсыт. «Востыхой» намыл пинсаныл, руц лӧтӧыл те толмашлаңкве - самаинӧ мӧт ӧлнӧ хӧтпа. Пӧс порат аквагты нампа пӧвыл Ягурьях пӧвыл ляпат ӱнлыс. 60-ит тӧлыт порат тот ӧлум Слинкин мӧхум пуссын мӧт мӧн вӧнтлуптавӧсыт.

Ты мӧ ляпат тит поса-лыг ӧвтӧг – Горный ос

Тохот, тот сака хӱлың ос вӧрӱиң мӧ. Та мӧ тӧн кол-тӧгланылн ты хассаныл. Иван общинаныл вӧрнӧ урыл тох потыртас:

– Нӧпаканув хунь атсанӱв, мӧн ӧвлӧт хӱл алыщлан мӧгыс хӧпыт, моторыт, хӱлпыт, холодильникыт ос мӧт ӧрнӧ ут пуссын ӧвтсӱв.

И.С. Слинкин Ягурьях пӧвыл хумыг ӧт ӧмаспал нупыл лӧлю

Востыхой мӧт ӧлнӧ ко-лыт ӱнттысанӱв. Ягурьях пӧвылт ос яныг холо-дильникыт ӧнӧщиянӱв, базав тот ӧлы. Тувыл та пӧвылныл мӧт мӧн хӱл тотуңкв кӱпнитнув, тот ӧмас лӧнхыт вӧрвӧсыт, тыт ос вӧрың мӧ, лӧнх атим.

Тӧва тӧлытт мӧн сӧв хӱл пувылгӧв, вӧтатахте м тонна ӧлыглы. Ос витӧ хунь молях тӧсы, хӱл сака мощца. Аква тӧлт май сака сӧв пӧкв тӧлыс, тӧнт ос сӧв пӧкв атсӱв. Сӧвсыр ӧлы ӱсныл мӧхум пӧкв ӧвтын мӧгыс мӧн палтув ӧхталасыт.

Кӧсың тӧл аква щирыл хунь ӧлы, ты тӧл – сӧв хӱл, мӧтыт тӧл – сӧв пӧкв манос сӧв пил тӧлы. Манарыл мӧ-витувн мивӧв, таитыл та ӧлӧв, таи тыналӧв.

Вӧраян мӧгыс янас мӧл майвесӱв, ты мӧгыс ӧс нӧпаканув вӧрсанӱв. Лицензия-нӧпак выгӱв, янгуи, вӧртӧлнут, нӧхыс, барсук ос мӧт вӧруит кӧтын-паттӧв. Тувыл ам ӧтчӧт вӧрӧгум, манасӧвит вӧруи кӧтын-паттысӱв.

– Матыр тӧрвитың вӧрмалль ӧнӧщегӧн?

– Атхунь ӧнӧщӧв, мӧк вӧрмалюв тамле – Востыхой вӧрпӧвлув мус ӧмас лӧнх атим, трасса-ныл хӱрум вӧрыстатем вӧр хосыт минуңкв ӧри. Нӧйпос квӧлгыт мӧн пӧв-лув мус хартуңкв ат вӧр-мавет, мӧн тыт дизель-ный станциял нӧйпос вӧрӧв, та щирыл та ӧлӧв.

Мӧт вӧрмалюв тамле – сӧв хӱл алыщланӧв порат хӱл хоталь тыналаңкв, ат вӧглӱв. Тӧват хӱл ӧв-туңкв кӧсащӧгыт кос, ос сака мощца олн ӧйтӧгыт. Мӧн мӧнти пӧвлың мӧ-хумныл хӱл ӧвтӧв ос ӧлӧль тыналыянӱв. Хот-тыт сӧвнув хӱл выг, тав мощчанув олн ӧйты. Мӧн округувт нӧмхотыт хӱл сака ат ӧвты, Екатеринбург, Омск яныг ӱсытныл хӱл мӧгыс ӧхталӧгыт.

Омам Галина Григорье-вна ханты нӧ, такви ӧпарищ наме Тыманова, тав Октябрьский район Мулигорт пӧвылныл ӧлы. Сӧв тӧл школат нӧвра-мыт ханищтым рӱпитас. Сасгум Юрий Григорьевич ӧс мӧн ӧтув ӧлы. Мӧнавн сака ӧмашакв нӧты.

Ань Ягурьях пӧвылт сӧвынпӧлӧ Слинкиныт ос Простоксиныт ӧлӧгыт. Халаныл пуссын рӱтыт. Тӧн пуссын вӧраӧгыт ос хӱл пувӧгыт, ты щирыл олн сӧлӧгыт.

Иван лӧвыс, тӧн Восты-хой нампа вӧрпӧвланыл мӱи мӧхум мӧгыс ӧлнӧ колыт ӱнттысыт. Ань тӧн палтаныл яныг ӱсытныл хӱл алыщлаңкв ос вӧра-яңкв кӧсащан хӧтпат акваг ӧхталӧгыт. Тӧн тот хоса ӧлуңкв вӧрмӧгыт, ӱщлахтӧгыт, няслӧгыт.

Валентина
ВАСИЛЬЕВА

Касум павыл нэ кәркамыг рүпиты

Мәнь таквс этпос 5 щислат нъяврамыт ханищтан хөтпат янытлан хөтал блыс, ты кастыл Елена Терентьевна Федотова урыл потыртэв, тав сұкыр этпос 17 хөталэт 50 тәлэ төвлыс. Нэ сәв тәл школат рүпитас, «Русская культура», «Краеведение» ос «История» тамле урокыт нъяврамытн ханищтас.

Ханты мир пәс йис олупса элалы тотнэ мәгыс ань тыхөтал мус сәв емас рүпата вәри. Та урыл ам тав этэ потыртасум.

– Елена Терентьевна, газета ловиньтан хөтпатн колтәглын урыл вәңкве сака пұмащигблы, щәмьян урыл потыртән?

– Ам сәв тәл Касум павылт олэгум. Ащум Терентий Алексеевич Федотов рүт-мәхманэ эт пәс порат Полноват павылт олсыт. Атям тот самыл патыс ос тот рүпитас. Салехардский зооветтехникумт уйхул пусмалтаңкве ханищтахтас.

Хунь диплом-нэпакыл майвөсыт, тав Восыңтур павылн кетвөс, тот хұрум тәл рүпитас, элалы «Казымский» совхозн рүпитаңкве минас.

Ащум аквписыг нэпаканэ эт Усн өхталас. Хәльүст Софья Дмитриевна Шаркевич омам эт вәйхатас ос акван-блүңкве минасбг, омам Касум павылн ащум эт минас. Тав Тюмень үст Голышмановский район Усть-Ламенка павылт самын патыс, тот яныгмас. Щәнюм олн ловиньтан нэг рүпитас.

Мән, нъяврамыт, Касум павылт самын патсүв, увщим, каңкум ос ам – пити-патта нъяврамыг олэгум. Лов тәлум мус колтәглыл тот та олсүв, тувыл щәмьяв эт Белоярский үсн вантлысүв.

Хунь яныгнүв өмтсум, Касум павылн ювле өхтысум. Ты павыл ам сака эруптылум.

– Омагын-әтягын урыл потыртән?

– Ам колтәглумт сака өр хөтпат олсыт. Омав хунь әтимыг өмтыс, ам 7 тәлум блыс. Мән әтяв өт олсүв, туй порат анөквам палт

Усть-Ламенка павылт тот аквписыг ущлахтасум, тот емас мә. 1990 тәлт анөквам Касум павылн мән палтүв блүңкве өхтыс. Усть-Ламенка павыл ань тыг мус сымумт өньщилум.

– Наң сәв тәл Касум павылт олэгын, школат история ханищтаңкве улпыл эруптасын?

– Әти, әнумн амки колтәглум пәс йис олупсатэ урыл вәңкве ос яныгпәла хөтпат китыглаңкве сака пұмащиг блыс, хумыс мән щәмьянүв олсыт. Ам филология, руц ләтың ос литература диплом-нэпакыт өньщөгум. Мән блнэ мав сака эруптылүв.

Мәнь порат сәв нэпакыт ловиньтасум, этипәлаг фонарик өт өс ловиньтасум, яныг хөтпат тыи мәгыс аквписыг лявтсыт.

Хөнтлын вәрмәль порат, 1941-1945 тәлытт, сака тәрвитың блыс, мәньлат хөтпат сәв емас тәлат вәрсыт. Ам тәнаныл яныг пұмащипа ләвөгум.

Сосса нэт округ кұщай нэ өт пөслахтасыт

Мүй мәхумн матыр суссылты

Хунь ам 18 тәлум төвлыс, ам сосса мир олупса Ольга Александровна Кравченко (Молданова) өре хосыт вәңкве патыслум, тав сәв вәнэ вәрмәль потыртас. Тав Казымский антропологический школан әнум рүпитаңкве вөвыстэ.

Өвлэт нъяврамыт уральтан нэг ам Ханты-Мансийский педучилищат ханищтахтасум, элалы юил ялантым Д.И. Менделеев нампа пединститутт Тобольск үст ханищтахтасум. Мәнь нъяврамыт уральтан нэг рүпитасум.

Анөквам руц нэ блыс, таимәгыс ам «Русская культура», «Краеведение» ос «История» ты предметт нъяврамытн ханищта-

сум. Нъяврамыт өт Казымский этнографический музейн ялантасүв, тот сәв суссылтап щөпитым блыс, хумыс соссаң мәхум хұл алыщласыт, вөраясыт ос сәлы үрим олсыт.

– Наң «Касум өх» нампа центрыт кұщай нэг ань олэгын, рүпатан урыл потыртән.

– Акв яныг тәла мән өньщөв – пәс йис накыт үргалым мәхманүв мәгыс хультуптаңкве. Иильпи щирыл рүпитаңкве ос элалы сосса мир олупса тотуңкве эри.

Сака емас, хунь предпринимателит аквөт рүпитэгыт, тән сәвсыр суссылтап ос янытлан хөтал щөпитаңкве нөтэгыт.

Елена омагэ эт

Атятэ

Нётнэ ханты эргыт Элаль вос суйтэгыт

Мань таквс этпос 7 хөталэт 2018 талт Ханты-Мансийск үст блнэ Ас нэт эргын коллектив вәрсыт, «Ёмвош ёх» ханты щирыл намаясаныл.

Тув ханты нэт ялантэгыт, тән пёс йис накыт ёмщакве вāганыл, катыл пормасыт юнтуңкв хасэгыт ос щань лātңыл потыртэгыт, халанылт тән ань яныг щёмья холът блэгыт, ханты эргыт эргёгыт ос сосса мир ййквыт ййквёгыт.

«Ван рутат» эрыг хунь эргысыт, ты эрыг а́нумн сака мўстыс, номтыт акваг о́ньщислум, рўпитан мāt, юн ос кон аквапсыг эргыслум. Тамара Александровна Пырысева хансум эрыг шурышкарский диалектыл хансым блы, ам касум ханты лātңын

Людмила Гурьева «Ёмвош ёх» нампа ансамблыт эргын ханты нэт урыл потыртас. Мāk эрганыл «Ван рутат» («Близкие родственники») блы, ты урыл тав тох лāвыс:

– Шурышкарский район Мужи пāвил – ты ам яныгмам пāвлум, тот ам мāнь порат блсум. Хунь рўпатам щирыл тув ялсум, тот ханты мāхум яныг мўйлын хөтал вārсыт, ялпың хөталаныл «Ван рутат» («Близкие родственники») тох намаясаныл. Ты кастыл эрыг вārсыт, аквты намыл пинсаныл.

толмашласлум. Хөтпа мāгыс сāv ёмас лātңыл суйты, мāн мўй мāхум урёв ос сāv ёмас лātңыл тётяныў, пустагыл вос блэгыт.

Округ кўчай вāңын нэ **Елена Шумакова** тāнаныл янытлым тох лāвыс:

– Паща блэн, ятил эргын нэкет! Ам нāнан 5 тāлын тōвлын кастыл янытлы-яныўм. Нāн яныг вāрмалъ ханты мир мāгыс вāрегын. Эрганын мā-вит урыл, мāн мāv хумыс эруптылын, та урыл блэгыт. Хотьют ханты лātңын ат вāгыт, тән эрыг лātңанэ ос торгамтыяныл.

Оксана АЛБИНА

Яныгпāла хөтпат Ый ййквнэ вāрмалъ эрнэ щирыл вāруңкве мāнав хўлтыглэгыт. Мāньлат хөтпат вос сунсэгыт ос тāнки элалъ ялпың хөтал щёпитэгыт.

«Фольклорные тропы» яныг проект ёт рўпитэв, хотьют музей колн ёхталы, сосса мир блупса урыл тāра-патты.

Андрей Александрович Ерныхов мōйтыт мōйты ос Ый ййкв эргыт толмашлы. Тав мāнь пыгрищит ёт ты эргыт ханищтаңкве ос эргуңкве кāсаши.

Мāн округувт сосса мир блупса урыл аквапсыг потыртаңкве эри, нйврамыт ёнгасан мāt ёрнкол тўштуңкве, мāнь хāпыл каснэ вāрмалъ та мāt суссылтаңкве, хөт сāv ханты, мāньщи ос ёрн хөтпат блэгыт.

– Сāv рўпата вāрим наң хунь ўщлахтэын?

– Ам сāvсыр мāн ялантаңкве эруптэгум, мōт мир блупса сунсуңкве ос тән ётаныл вāйхатуңкве. Мōлты тāl мāн волонтёрыт ёт омам блум мāн ялсўв – Голышманово пāвилт тот ханищтап вāрыгласўв ос сāvсыр проектанув урыл тот блнэ хөтпатн потыртасўв.

Пāвил ляпа вōрув сака ёмас, тот пил вāтуңкве, лāхыс ос пāкв атуңкве эруптэгум, тыи ам мāгсылум сака сōтың пора.

Сāsныл, сўлныл ос пунныл матыр-āti катыл вāруңкве сака пўмаш – ам тох ты ёмщакве ўщлахтэгум.

Мāн, редакцият рўпитан мāхум, Елена Терентьевна намхөталэт янытлылўв, сāv эрнэ вāрмалъ элалъ вос тоты, пус кāt, пус лāгыл вос блы!

Оксана АЛБИНА

Лүймә сәрипос
(Северная заря)
№ 20 (1302), 19.10.2023
Соучредители
Дума, Правительство
ХМАО – Югры
Издатель
Департамент внутренней
политики
ХМАО – Югры

Редакция
Директор, гл. редактор –
Динисламова С.С.
Телефон (3467) 33-36-82
Заместитель директора –
Кондина Г.Р.
Телефон (3467) 33-22-72
Ответственный секретарь –
Узель В.В.
Телефон (3467) 33-23-09

Адрес редакции и издателя:
628011, г. Ханты-Мансийск,
ул. Комсомольская, 31
тел./факс (3467) 33-17-52
E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru
Отпечатано:
ООО «Новости Югры-
Производство» г. Сургут,
ул. Маяковского, д. 14.

Индексы 04399, 54399
Тираж 1710 экз.
Заказ 4999
Цена свободная
Мнение авторов
публикаций не
обязательно отражает
точку зрения редакции.
Газета зарегистрирована
Управлением Федеральной

службы по надзору
в сфере связи,
информационных
технологий и массовых
коммуникаций
по Тюменской области,
ХМАО-Югре и ЯНАО.
Свидетельство
о регистрации
ПИ №ТУ 72-00795
от 23 января 2013 г.

12+

Тэлинэ пилыт такви янмалты

Наталья Николаевна Чайникова нән хосат тағыл вағлың, тав Ханты-Мансийск үс ляпат «Юрты Чайниковых» пилыт янмалтан ма бньщи.

Тэнут вэрнэ махум

Нэ 2018 тэлт «Ягоды Югры» наппа пил янмалтан проект щёпитас ос «Технопарк высоких технологий ХМАО-Югры» колт рупитан махум ёт аквьётварияныл. Тән хара мāt ос яңкылмат пилыт янмалтаңкве патсыт. Ты накт Наталья Чайникова Ханты-Мансийскат олнэ «Югра-Экспо» колт такви янмалтан пиланэ суссылтас ос тыналас. Тав ань ма́навн тох лавыс:

– Нән вағлын ке, ты проектув мағыс мән касың тал матыр-āti тэлат вәрёв. Овылт вэрнэ рупатавт эрнэг нётвесүв, тыи савсыр пил тәрсыт яңкылман үнттысанүв ос тән та йильпи мāt тәнки яныгмаңкве патсыт. Тувыл тот үнттум пиланув халт щар ёмасыг яныгман пилыт касаласанүв. Ос мōтыт тэлыт таитыл яңкылма акв пālэ янытэт үнттыслүв.

Ань нәнки сунсән, манхурип сыре-сыр пилыт тыг тотсүв, акв саңквлы-

пил манах янас такви хурип сорт бньщи. Тыи мән лүимавт такви яныгман саңквлыпил, мōтанэ мōт ма́ныл тотым пил.

Ты туй сус «вогулка» наппа сорт ма́нки янмалтасүв ос 2023 тэлт тал котиль этпост Гостреестр нэпакн хансыслүв. Тав ма́гсылэ ань ма́нки патент-нэпак бньщев, ос аквта хольт элаль янмалтаңкве вөрмилүв.

Щар атың пилыт бс янас тара-паттысанүв. Сав ма́хумн «Фомич» сорт саңквлыпил мұсты, тав юи-пālэт «Дар Костромы», «Северянка», тувыл «Краса Севера» ос «Вогулка». Ань мән яңкылмавт янмалтан онтолов савсыр саңквлыпилыт халт, тыи ат сортыт мән палтув пуссын ёмшакв яныгмёгыт.

Ты накт Москват Тимирязевский академия-колт «Сорни таквсы» наппа тэнут вэрнэ ос үйхул бщнэ тэлат XXV суссылтап бс олыс. Та академият пуңкотнэ хум Михаил

Н.Н. Чайникова пилыт тыналы

Макаров Правительство мирколың кұцаин Михаил Мишустиныт Арктика мāt, Дальний Востокыт ос мән Лүимавт пилыт янмалтан вәрмалит урыл потыртас.

Мән тэланув миркол федеральный палыл ма́кыг ургалаңкве ос матыр нётуңкве ке патавет, регионанувт олнэ кұцаит тән лātнаныл бс вос хұнтамланувет. Тонт савнув хōтпат мән ётув рупитанувыт, тыи ёмас тэлаг олнүв.

Мән акв-кит тэл яңкылман пил тәрсыт үнтталасүв ос аквписыг уральтасанүв, маткем капыртасүв, тувыл уш мōтыт тэлыт сав пил тэлыс ос ань ма́хум касың таквс мән палтув пил ватуңкве ёхталаңкве вөрмёгыт. Тамле рупата вэрнэ кастыл ань госуударстван нәлок-олн ойтэв.

Овлэт, вәим, пил янмалтан ма ёмашакв щёпитаңкве эри, пил тәрсыт ёвтнэ мағыс олн хōнтуңкве ос тувыл тәнаныл ма́нын үнталаңкве ос вәтихал уральтаңкве эри. Мән ань ты тәрвит тэланув тахольт та оигпасыт.

Ханты-Мансийский медакадемия ёт акван нётхатым мән саңквлы-

пил 12 сортыт мұсхалыг ханищтасанүв ос вағлүв, хумус мән лүимавт тән янас янмалтаңкве рөвёгыт. Тувыл акв сорт сака пұмщиг яныгмас, ань ты тэл иң элаль ханищтылүв ос мōтыт 2024 тэлт патент-нэпакыл вәрилүв.

Туи Хальүс район Тэк павылыл пил вātнэ мән юртнэв Надежда Постика ялыс. Ос тувыл саңквлыпил яныг тәрсыт тотыс. Мән таве тыт янмалтаңкве үнттыслүв ос мōтыт тэлт маныр яныгми, суссылтэв тах. Тимирязевский академиян латың кётсүв, тән Югра пилың ма́ныл саңквлыпил үрөгыт.

Мōлалнүв Санкт-Петербург үсн «Ягоды России» ханищтапын ялсум. Тот округувт вэрнэ рупатав бвылтыт потыртасум ос ма́нки пиланув тув тотыгласанум.

Тэнутанув ма́хумн сака мұстысыт. Тыт ань ос пиланув тыналаңкве тамле ярмаркан ялантэв ос мōт ма́хум ёт вайхатэв, тэланув бвылтыт пұмщалахтым акваг олэв, акван нётхатэв.

Тамара МЕРОВА

www.khanty-yasang.ru